

Sant Agustí d'Hipona

Miquel Oliveras

La vida de sant Agustí

Sant Agustí neix el 13 de novembre del 354 a Tagaste, província de Numídia, que actualment és Argèlia. El seu pare, que es deia Patrici, era un funcionari pagà al servei de l'Imperi. La seva mare, Mònica, una gran cristiana que l'educà en el cristianisme, tot i que el seu bateig va ser posposat com era costum en el seu temps.

Diu ell, en el llibre de les Confessions: "Em reberen, doncs, els consols de la llet humana, Vós, a través de la meva mare, em donàreu l'aliment de la infantesa, segons les vostres ordinacions i les vostres riqueses, perquè de Vós, Déu, surten tots els béns i del meu Déu tota la meva salut".

A Tagaste, a l'escola, aprèn llatí i aritmètica. Curiosament, sant Agustí no va estudiar grec perquè li costava molt. Al principi de ser estudiant, es divertia més en el joc. Diu a les Confessions: "Durant la infància, no m'estimava pas l'estudi, ni les lletres, i em repugnava que m'hi obliguessin. M'agradava el joc".

Als 11 anys es trasllada a Madaura i aprofundeix en la gramàtica i la literatura llatina. Llegeix amb gran plaer La Eneida de Virgili. Diu: "Un i un fan dos, dos i dos fan quatre, era per a mi una cançó enfadosa. I, en canvi, considerava un dolcíssim espectacle el

que contava Virgili a L'Eneida, sobre el cavall de fusta ple d'homes armats i l'incendi de Troia". Això el divertia i li agradava.

L'any 371, amb 16 anys, i amb l'ajuda del seu pare que havia estalviat uns diners i també d'un home que li feia de patró, Romanià, Agustí es trasllada a Cartago per estudiar retòrica. L'ambient sensual de Cartago –era com la nova Roma– el fa trencar amb els seus costums morals i cristians. Diu: "Vaig arribar a Cartago i al meu entorn borbollava pertot la caldera dels vergonyosos amors". Cartago era una ciutat on la sensualitat de l'Imperi Romà havia penetrat amb profunditat. Viu les festes que s'organitzen a cases d'estudiants i funcionaris de l'Imperi, sense deixar, però, els seus estudis. La lectura en aquell temps de Ciceró el marcarà per sempre més. Ciceró era un pensador del segle I, un orador i advocat romà, que morí per defensar el seu pensament sobre la justícia davant del Cònsol.

L'obra que més va impactar Agustí va ser: "L'Hortensius", una obra que malauradament s'ha perdut. Aquesta obra li feu veure un camí més noble i més autèntic. Dirà: "Fou certament aquell llibre que canvià la meva sensibilitat i feu girar cap a Vós mateix, Senyor, les meves pregàries, i feu tornar ben altres els meus vots i els meus desigs. De sobte, se m'envilí tota vana esperança i anhelava la immortalitat amb un increïble impuls al meu cor, i començava a alçar-me per tornar a Vós".

En aquesta obra Ciceró discuteix amb el també orador Hortensius sobre el valor de la filosofia, la qual entén com el camí de recerca de la veritat i la justícia. Agustí queda impressionat de la reflexió que Ciceró fa sobre els quatre principis que configuren l'home. Seguint la filosofia de Plató, Ciceró anomena les quatre virtuts que configuren l'home, les virtuts cardinals. Aquesta paraula ve del llatí, de "cardenas", que és la porta que gira sobre un eix. D'aquí ve el nom, perquè les virtuts cardinals giren entorn de l'home. Són la prudència, la justícia, la fortalesa i la templança. Entenem la justícia com la virtut que fa possible que hi hagi pau en la convivència social, amb els dos principis de no fer mal a ningú i de vetllar pel bé comú. Per a Ciceró la justícia és donar a cadascú allò que li pertoca. Agustí seguirà aquesta definició però hi afegirà el tenir Déu. És la possessió de Déu, estar amb Déu, el que et fa ser just.

A Cartago hi havia grups d'estudiants que eren seduïts per la doctrina de Manes. Agustí escolta aquesta doctrina i li agrada pel que diu respecte del mal, un problema que el va neguitejar tota la vida. El fet que els maniqueus situessin el mal fora de Déu el va tranquil·litzar, perquè ell sentia a dintre seu unes contradiccions molt fortes perquè tenia aquestes actituds cap al mal i això de dir del mal que tu no tens cap culpa perquè és un principi existent, això el va tranquil·litzar. I es va incorporar en aquest grup, però ell va d'oient. El maniqueisme sosté una doctrina dualista on hi ha dos principis: un bo, el de la llum, Déu, Ormuz, i un altre de dolent, el de les tenebres, Arriman. Aquests dos principis són eterns i estan eternament en lluita. El principi del bé i del mal. I aquesta lluita també queda reflectida en el nostre món. En l'home, l'ànima és composta de llum, que és fruit del principi bo, mentre que el cos és compost de matèria i, per tant, és obra del principi dolent.

Agustí troba en aquest dualisme la justificació de les seves passions i dels desitjos sensuals. Encara que els maniqueus condemnaven el comerç sexual i obligaven a pràctiques ascètiques, això Agustí no ho tocava perquè era del grup dels oients, per tant, no tenia obligació de complir amb aquests preceptes. Però el maniqueisme no acabava de resoldre el problema de la certesa en el coneixement humà, la veritat que tant importava a Agustí. No li donava una resposta tranquil·litzadora a la seva angoixa existencial; fins i tot l'entrevista que va tenir personalment amb el bisbe maniqueu Faust, no el va convèncer. La resposta a la qüestió del per què aquests dos principis estan sempre en lluita no el va satisfer. Dirà a les Confessions: "De totes formes, aquelles idees no tenien cap semblança amb Vós, veritat, segons que ara m'heu ensenyat".

A Cartago comparteix les seves vivències amb els seus dos entranyables amics, Alipi i Nebridi. Alipi era el seu gran amic de la infància que l'acompanyarà fins a la seva mort. Amb Alipi anava a veure els espectacles i les matances dels gladiadors. Nebridi, en canvi, provenia d'una família més adinerada i era més ociós, no necessitava els estudis per viure, i Agustí l'anomenava "el dolç amic". També, allà a Cartago coneix la seva amant i hi manté una relació que va durar deu anys, i amb la qual va tenir un fill, Adeodat. Això no va impedir que fos, però, un estudiant brillant. Amb la seva amant i el seu fill tornen a Tagaste. Agustí la va abandonar definitivament l'any 385, tenia en aquell moment 31 anys. El motiu va ser la seva vanitat. Agustí, si s'havia de casar, es volia casar amb una dona de reputació, i per això no va voler casar-se amb la seva amant. Eren costums en aquell temps molt incorporats a la societat.

La mort del seu pare i sobretot la d'un amic que va acompanyar en la seva malaltia fins a la mort, el deixen molt afectat, trist i melancòlic. Agustí es pregunta el per què viure? I no troba la resposta ni en la vida que portava ni en els llibres. Pocs dies després se'n va de Tagaste i torna a Cartago. "Vaig fugir de la meua pàtria i només desitjava retornar a Cartago", al brogit. El treball de docent a Cartago el neguiteja. El problema de la relació amb l'alumnat li genera un gran torbament. Diu: "Vaig resoldre d'anar-me'n a Roma, no per causa d'honors més alts i una situació més digna. La causa principal, i gairebé única, era que sentia dir que a Roma els joves estudiants tenien un comportament més tranquil i respectuós".

El 384, Agustí, amb trenta anys, va a Milà. Allà coneix les doctrines dels acadèmics, de l'Acadèmia Nova. Entrà en contacte amb el pensament escèptic de Pirró a través de Carnéades. Aquest era un filòsof que deia: "No podem conèixer res. Suposant que podem conèixer, no ho podem comunicar". Diuen que al final de la seva vida es va quedar en una cadira assegut i només feia gestos perquè li donessin el pa i l'aigua perquè així no s'equivocava.

Aquesta filosofia, la dels escèptics, tampoc el va convèncer, i la deixarà amb certa immediatesa. La recerca d'Agustí, però, continua. Ara comença a estudiar algunes obres dels filòsofs clàssics grecs. Per aquella època circulaven unes traduccions de Plató, Aristòtil, Plotí, fetes per Mario Victori, del grec al llatí, i Agustí en llegeix alguns fragments, sobretot del Fedó i del Timeo de Plató i Les Enèades de Plotí.

Aquests autors marcaran profundament el seu pensament. Així com els escèptics i els maniqueus no l'acaben de convèncer, aquests sí que marquen profundament el seu pensament. Agustí els llegeix i descobreix el concepte plotinià del mal com a privació del bé. Per a Plotí tot emana d'algú. Imaginem-nos una llum que irradia, va irradiant i irradia i es va acabant. On hi ha la boira i ja no es veu res, això seria el mal. O una pedra llençada a l'aigua, que expandeix unes ones, la darrera ona, on ja no arriba, allò ja seria el mal. Per això ell diu que l'home, a través d'algú, s'ha d'arreglar i tornar a la primera ona inicial, que és on hi ha algú. Per tant, el mal és fora de la llum, fora de la irradiació de llum.

A Milà, Agustí també havia sentit parlar del bisbe Ambròs, el visita i escolta en directe alguna de les seves prèdiques. Diu: "Un cop arribat a Milà, vaig visitar el bisbe Ambròs. M'acollí paternalment aquell home de Déu i vaig començar d'estimar-lo, no pas com a font de la veritat, perquè havia perdut tota esperança de trobar-la en la vostra Església, sinó com a home benivolent amb mi". Ambròs era un bon coneixedor de la filosofia estoica i sobre l'ideal que aquests tenien de la felicitat. Pels estoics, la felicitat prové del domini de les virtuts, especialment la templança. Ell utilitza aquesta filosofia per fer més entenedores les Sagrades Escripures. Allà on els estoics posen la felicitat en el domini de les virtuts, Ambròs hi posa Déu. Ser feliç, per a Ambròs, és estar amb Déu. Agustí queda fascinat per la personalitat i el pensament d'Ambròs. Dirà: "I quan l'legia, els seus ulls resseguien les planes i la seva ment en penetrava el sentit. Però la seva veu i la seva llengua reposaven. Sovint el veia així llegint calladament, i m'asseia a contemplar-lo una llarga estona en silenci. I després em retirava per por de molestar-lo. Escoltava els seus sermons amb gran atenció. M'alegrava de sentir Ambròs quan deia sovint en els seus sermons al poble: 'La lletra mata però l'esperit vivifica'. I quan aixecant el vel místic descobria el sentit espiritual d'allò que entès al peu de la lletra semblava ensenyar un error, no deia res que em desagradés, bé que ignorava encara si allò que deia era la veritat".

Com diu Copleston a la introducció a sant Agustí¹: "Si bé la lectura i l'estudi del neoplatonisme (de Plotí) el porta a la contemplació de les coses espirituals, el tracte personal amb Ambròs li mostrarà que és necessari portar una vida moral en conformitat amb la saviesa de Crist".

També per a aquell temps, Mònica va a Milà a visitar el bisbe Ambròs. La motivació de la seva visita és diferent. La intuïció maternal de Mònica que sent en el fons del cor, és que el seu fill està desafinant, que no està bé, i té por que es perdi. Ambròs l'escolta i li diu aquelles paraules tan profundes i boniques: "Mònica, és impossible que el fill d'aquestes llàgrimes es perdi. Confia en Déu".

Les explicacions que sant Ambròs feia de les Sagrades Escripures, el sentit espiritual que li donava al text, van contribuir a que Agustí s'adonés de la falsedat de la doctrina maniquea i els abandonés definitivament. Dirà: "Vaig començar a adonar-me que allò que ell deia podia també defensar-se un cop exposat el text no literalment sinó amb el

---

¹ FREDERICK COPLESTON, "Historia de la Filosofía 2: de San Agustín a Escoto", ed. Ariel, Barcelona 1982, p:52.

sentit espiritual". Ambròs seguia l'Escola d'Alexandria, que intenta buscar el sentit espiritual del text (al·legòric). "Per això em vaig convèncer de la falsedat dels maniqueus".

Després de visitar el bisbe Ambròs a Milà, Mònica es troba amb el seu fill. El mateix Agustí ens ho explica a les seves Confessions: "I em trobà, precisament, en greu perill per causa de la meva desesperança d'atènyer la veritat. Si bé s'alegrà que hagués deixat els maniqueus, encara restava trista perquè li havíeu promès tot i de la manera més plàcida, i amb un cor ple de confiança, em va respondre que en el Crist es refiava de veure'm fidel catòlic abans de traspasar d'aquesta vida".

Aquí comença i culmina ja la conversió de sant Agustí. Cal dir que Agustí també era un cultivador de les relacions humanes i cuidava molt les seves amistats. Tenia una gran capacitat de relació. I mentre era a Milà coneix a Simplicia i Ponticià. Simplicia era un sacerdot catòlic, que més tard fou bisbe de Milà. Ell havia ajudat a la formació filosòfica d'Ambròs i era un personatge culte i respectat. Li parlà de la gran conversió de Mario Victori, el traductor de les obres filosòfiques que ell havia llegit, i de com va demanar el baptisme. Diu: "Així m'ho contà Simplicia. Victori va dir: 'Anem a l'església, vull fer-me cristià'". Finalment, quan arribà l'hora de la professió de fe, on s'acostumava a fer en un lloc elevat, visible per a tot el poble fidel, el clergat va oferir a Victori la possibilitat de recitar-lo en secret. Victori era molt conegut, era un home molt culte i, en aquella època, els cristians no eren un grup molt culte, per tant, fer una professió de fe públicament un home com ell tan erudit podia ser que sentís vergonya. "I Victori va dir: 'No, la vull recitar públicament'. Semblava com si s'hagués acovardit però ell s'estimà més pronunciar la fórmula de la vera fe amb una fermesa admirable: 'Vull ser batejat'".

Mentre Agustí era a Milà, es trobà també amb Ponticià, que era un funcionari romà. Dirà sant Agustí: "Un dia, doncs, vet aquí que se'ns presentà a casa per a veure'ns a mi i a Alipi, Ponticià". Ell va ser qui donà a conèixer a Agustí i a Alipi la vida de sant Antoni Abat. Agustí quedà meravellat per aquests relats. També els explicà la conversió d'un seu amic, de com ho deixà tot i entrà en un monestir que hi havia a Milà i que estava sota la tutela del bisbe Ambròs. Aquest amic de Ponticià era un funcionari que en sentir la vida de sant Antoni digué: "Què és el que cerquem? Per quin motiu restem a l'Administració? Vull ser amic de Déu i vet aquí que me'n faig ara mateix. I tot seguit ingressà en aquest monestir".

Aquelles paraules van commoure profundament Agustí, que dintre seu pensava: "Doneu-me la castedat i la continència, però no pas ara mateix. Temia que massa aviat em guaríssiu de la malaltia de la concupiscència, que jo volia més aviat saciar que no calmar". El que li diuen li toca el cor però encara li falta el pas per canviar.

I en això hem de veure la reticència d'Agustí a ser batejat. En aquell temps, batejar-se significava canviar de vida, canviar de costums. Era com una metanoia. No és com ara, que ens bategem i després a l'endemà tot continua igual. En aquella època, ser batejat suposava un canvi de vida radical, i per això Agustí diu que ho farà però que s'espera

una mica. D'aquesta manera podia continuar portant una vida mundana i seguir el camí de la concupiscència.

Però faltava molt poc perquè Agustí demanés el baptisme. La seva lluita interior el portà a cercar un lloc solitari i en meditar la seva vida anterior, dirà a les Confessions: "S'aixecà una enorme tempestat que descarregà una enorme pluja de llàgrimes. I plorava amb l'amarguíssima contrició del meu cor. I vet ací que sento una veu: 'Tollelege, tollelege', 'pren i llegeix'. I vaig llegir en veu baixa el capítol en què primer van ensopegar els meus ulls". Això sembla que va passar al jardí de la casa de Milà. "I aquest capítol deia: Lluny de festins i d'ebrietats, lluny d'alcoves i de disbauxes, lluny de querelles i gelosies. Revestiu-vos del Senyor Jesucrist i no feu cabal de la carn en les seves concupiscències" (Rm 14,1). Aquest text sí que realment va acabar de tocar el seu cor.

Justament després de llegir aquest text, té una malaltia al pulmó i fa que Agustí, juntament amb la seva mare, Alipi i el seu fill Adeodat, vagin a passar uns dies a casa d'un amic, a Casiciaco, un lloc de la Lombardia prop del llac Como. Aquell ambient retirat, amb aquell aire provinent dels Alps van ajudar a convertir aquells dies en un autèntic recés per a Agustí. Era la tardor del 386. Agustí l'anomena: "el vostre sempre verd paradís". Tots junts llegeixen els salms i pregunten pel dolor que li causa la malaltia. Dirà Agustí: "Tot seguit que flectiren els genolls per la piadosa súplica, desaparegué aquell dolor, però quin dolor i com va fugir! Me'n vaig esglaiar. Ho confesso, Senyor meu i Déu meu".

També aprofita aquells moments per escriure, reflexionar, retirar-se en silenci i meditar sobre la seva vida. "I vaig començar a meditar en la meua renovació i els meus ulls van aturar-se en aquelles paraules de l'apòstol: 'Renuncieu al vostre comportament passat i despulleu-vos de l'home vell que es va destruint rere els desigs seductors' (Ef 4). I va ser allí on vaig tastar la primera dolcesa i alegria en el meu cor. I vaig proferir exclamacions amb aquesta lectura, exterior a mi però verificada dins de mi. I no volia dispersar-me entre els béns terrenals devorant el temps i essent devorat pel temps, puig que tenia en la eterna simplicitat un altre fornell, un altre vi i un altre oli".

Renovat per aquell recés, Agustí es confessa en secret i mitjançant una carta relata els seus pecats i manifesta el seu desig d'abraçar una vida nova. Dirà a les Confessions: "I vaig fer avinent, mitjançant una lletra, al vostre prelat el sant baró Ambròs, els meus errors passats i el meu deler present perquè m'aconsellés i per tal de preparar-me per a la immensa gràcia que anava a rebre". Quina era aqueta gràcia? El baptisme. Agustí retorna a Milà, i juntament amb Alipi i el seu fill Adeodat, que en aquell moment tenia quinze anys, demanen ser batejats pel bisbe Ambròs. El bateig se celebra a l'església de Milà la nit pasqual del 387. Amb una fila s'anaven agrupant gent de totes les edats i sexes, i anaven entrant al baptisme de la basílica principal. Darrere unes cortines, Agustí s'immergeix tot sol i nu en una profunda piscina. Ambròs, empenyent-lo per les espatlles, el posa sota el sortidor de la font. Després, vestit amb una túnica blanca, entrarà a la basílica principal resplendent per la llum dels ciris, i enmig de les

aclamacions dels membres de l'assemblea. Diu Agustí: "I rebérem el baptisme i fugí lluny de nosaltres el remordiment de la nostra vida passada. Com vaig plorar sentint els vostres himnes i els vostres càntics, vivament emocionat per les veus suaus que ressonaven a la vostra església!".

Després del baptisme, Agustí vol tornar a l'Àfrica. L'acompanyen la seva mare, Alipi i el seu fill Adeodat. Però quan estan al port d'Ostia, a uns vint-i-cinc quilòmetres de Roma, Mònica s'ha d'allitar amb febre. Agustí estava al seu costat i conversaven sobre les meravelles de la vida eterna. En una d'aquestes converses, Mònica li parlà a cau d'orella i li digué: "Fill meu estimat, pel que fa a mi ja no hi ha res que em delecti en aquesta vida. Només una cosa hi havia per la qual desitjava romandre un quant temps en aquesta vida, la de veure't cristià catòlic, abans de morir. Amb escreix m'ho ha concedit el meu Déu, que per servir-lo, menysprees la felicitat terrenal. Què faig, doncs, aquí? Només us demano una cosa, que us recordeu de mi onsevulla que sigueu davant l'altar del Senyor". Mònica expirà a Ostia amb 53 anys d'edat quan Agustí tenia 33. La mort de Mònica deixà un gran buit a Agustí. Dirà: "Durant tot el dia em veia en el meu interior aclaparat per la tristesa, i us suplicava que em guaríssiu del meu dolor".

Un cop sepultat el cos de santa Mònica, Agustí s'embarca cap a l'Àfrica amb Alipi i el seu fill Adeodat. Un cop arribats a casa seva, a Tagaste, reparteix les seves riqueses i converteix casa seva en un monestir. Vol viure com la primera comunitat de Jerusalem. "La multitud dels creients tenia un sol cor i una sola ànima i cap d'ells no considerava com a propis els béns que posseïen sinó que tot estava al servei de tots" (Ac 4,32).

Mort el seu fill Adeodat, Agustí va a Hipona. Per aquell temps, l'església d'Hipona, és regida pel bisbe Valeri, que ja es trobava vell i cansat. Per això, la comunitat escull a Agustí per a substituir-lo. Agustí romandrà quatre anys al costat del seu bisbe com a sacerdot. Un cop mort el bisbe Valeri, Agustí el succeeix en el càrrec com a bisbe d'Hipona. Insisteix molt als seus sacerdots sobre la cura dels vestits i els convida a viure en comunitat, apartats dels plaers mundans. Funda un monestir al costat de l'església, on es viu una vida monàstica de pobresa, obediència i castedat, amb una dieta vegetariana austera. Aquesta forma de vida era diferent de les comunitats d'ascetes d'Egipte. Sant Agustí va promoure la lectura, l'estudi i les bones converses. Sant Posidi, a "La vida de sant Agustí", ens diu: "El seu vestit, calçat i mobiliari domèstic eren modestos i convenients, ni massa preciosos, ni massa lletjos. Sempre buscava el camí entremig, sense caure ni a la dreta ni a l'esquerra. La taula era austera, on abundaven les begudes i els llegums, i carn quan s'hi asseïen hostes o persones més delicades. Mai li faltava el vi, doncs sabia que tota criatura és bona i no hi ha res reprobable, doncs la paraula de Déu i l'oració ho santifica tot. No tenia por de la immundícia dels aliments sinó de la impuresa de l'apetit. En canvi, era molt dràstic en quant a la murmuració per part dels germans. Per això, va penjar un rètol al menjador que deia: 'El qui és amic de mossegar la vida de l'altre, no és digne de seure en aquesta taula'".

L'any 430, els vàndals conquereixen Numídia i Genserik arriba a Hipona. Agustí, ja vell, es queda a la ciutat al costat de les seves ovelles. El bisbe Honorat li escriu una carta demanant què han de fer els pastors davant la imminent entrada dels vàndals. Agustí li

respon: “Quan el poble no es mou i marxen els pastors deixant-los sense l’assistència espiritual, aquests són uns mercenaris que no tenen caritat envers les seves ovelles. En canvi, allà on no falten els ministres, amb la força que Déu els dona, es dona el remei que necessiten: uns es bategen, altres es confessen, i a ningú se li nega el cos de Crist. Tots queden consolats, edificats, aconsellats per la pregària, i tots estan disposats que si no és possible que passi el calze de l’amargura, es compleixi la voluntat del Senyor, que no ens vol cap mal. Així doncs, qui fuig i deixa el ramat sense el sosteniment espiritual que necessita, és un mercenari que veu venir el llop i fuig, perquè no estima les ovelles”.

Aquell mateix estiu de l’any 430, quan Agustí té 76 anys, mor a la seva cel·la envoltat dels seus nombrosos llibres i acompanyat per la seva comunitat. Ens diu Posidi, a “La vida de sant Agustí”: “Poc abans de morir va manar copiar els salms de David sobre la penitència. I posant-los a la paret per tal que els seus ulls els contemplessin dia i nit, el sant, malalt, els mirava i els llegia plorant amargament. Assistit per nosaltres, que estàvem al seu costat, i pregant amb ell, es va adormir amb els seus pares”.

El pensament agustinà

Sant Agustí és un pensador molt original, que viu la fi del món clàssic i enceta un nou període. El seu pensament s’estendrà fins ben entrat el segle XIII, però fins i tot Descartes, l’iniciador de la filosofia moderna, el té present. Agustí deia: “A vegades m’equivoco, però si m’equivoco vol dir que existeixo”. I d’aquí tenim el “Cogito ergo sum” de Descartes. Per tant, Descartes té molt present a Agustí i, fins i tot, en el “Discurs del Mètode” fa com una mena de confessió i relata, també, la seva vida íntima. Avui en dia també, sant Agustí és un referent, no solament per la teologia i la filosofia, sinó sobretot per l’espiritualitat.

El fil conductor del pensament de sant Agustí és l’experiència. La veritat que ell busca la troba en la reflexió de la seva pròpia vida. Això ha fet que se’l consideri el primer existencialista, perquè la seva recerca filosòfica comença i acaba en la seva pròpia vida. L’origen del pensament de sant Agustí és la recerca de la veritat, i aquesta la troba en el cor, en la relació amorosa de Déu amb l’ànima i de l’ànima amb Déu. Dirà: “I què és aquest Déu que estimo? Vaig interrogar a la terra, i ella em va respondre: 'No sóc jo'. I totes les coses que hi ha, em confessaren el mateix. Vaig interrogar el mar, i els abismes i els éssers animats que s’hi belluguen, i em van respondre: 'No som pas el teu Déu. Cerca damunt de nosaltres'. Aleshores, em vaig girar cap a mi mateix, i em vaig dir: 'I tu, qui ets?' I vaig respondre: 'Un home que tinc el meu cervell, un cos i una ànima, l’un a l’exterior i l’altre a l’interior'. A quin d’aquests dos hauria hagut de demanar a aquest Déu meu que ja havia cercat a través del meu cos, des de la terra fins al cel? Sens dubte, al meu element interior, a la meua ànima”.

Sant Agustí mira a Déu, al món i a l’home, és a dir, la realitat que l’envolta, des de la perspectiva de la intimitat. És en la profunditat de la seva ànima on ell troba la veritat, la felicitat, on troba el tot, on troba Déu.

Evidentment que per a Agustí, Déu no és una aprensió teòrica que pot realitzar el coneixement, sinó una relació amorosa amb el Crist Ressuscitat. Crist és la veritat que ens porta a la felicitat. És en l' enamorament del Crist on ell troba la veritat i la felicitat. "Entrem a la veritat quan estímem". Quan estímem veiem la veritat. I aquest enamorament el porta a la confiança, a la fe. Ara bé, tot aquest procés no el realitza amb les seves forces, sinó que és fruit de la gràcia que li és donada. Per això Agustí dirà: "Creu i trobaràs; creu i sabràs". Com diu Isaïes: "Si no creieu no entendreu". Per això, ell dirà que la raó ha de servir a la fe. El seu pensament sempre parteix de la veritat que hi ha a les Escriptures. La raó és l'eina per explicar-les i demostrar que no hi ha contradicció. La raó sempre ha d'estar al servei de les Escriptures, dit d'una altra manera, la filosofia ha de servir a la teologia i no a l'inrevés. Fins i tot, quan parla de la creació té un problema. Diu: "Déu va crear del no-res". El text diu que Déu va crear en set dies, i la creació continua evolucionant. Llavors ell hi posa el "Logos Espermatikos", les "Semina Verbi", és a dir, que les coses tenen una sement que segons les possibilitats es van desenvolupant, i que sant Bonaventura compararà amb una rosa. La rosa, quan la veiem en capoll, és el primer moment, però pot esdevenir la flor, i això seria les "Semina Verbi" per a Agustí.

Per a Agustí, doncs, la fe il·lumina la raó i el nostre saber. El Pare Pegueroles, un jesuïta que sabia molt sobre sant Agustí, deia: "Imagíneu-vos una habitació fosca i que dins hi ha una imatge, i volem conèixer-la. Per això, ens caldrà il·luminar l'habitació i, un cop il·luminada, veurem la imatge. La fe fa el mateix amb la nostra raó, ens dona llum, il·lumina el nostre coneixement. Per això, quan deixem entrar Déu en la nostra vida, aquesta pren sentit, queda il·luminada i la podem entendre millor. I aquesta experiència es dona en la interioritat, en l'ànima, allà és on es troba l'home interior fet a imatge i semblança de Déu. Per això, les idees d'infinitud, d'eternitat, de felicitat només es poden trobar en l'ànima, que també ella, per posseir aquestes realitats esdevé immortal i eterna".

En les Confessions, un llibre únic en el món antic, ens escriu les experiències que viu en la seva intimitat, ens escriu la recerca de la felicitat feta per un home com nosaltres. Ens explica tot el procés que el seu cor fa per trobar la felicitat, primer en la sensualitat, que el duu a la tristesa, i després en el Crist, que el duu a la veritat i a la felicitat. "Així, dues voluntats, l'una vella i l'altra nova, l'una carnal i l'altra espiritual, lluitaven dintre meu i amb llur discòrdia m'esquinçaven l'ànima. Em vaig girar cap a vós i vaig trobar el repòs".

La felicitat

El pensament d'Agustí és profundament eudemonista perquè posa com a finalitat ésser feliç, la felicitat, i ell només la troba en Déu. Ell dirà que l'home té lliure albir per poder escollir el camí que vol seguir, però si el camí de la veritat ens restés ocult, no ens fes feliç, no hi fos, si no tinguéssim aquest desig innat de viure eternament, de plenitud, de veritat, el lliure albir no serviria per a res. Diu: "Quan la voluntat s'adhereix al bé immutable, l'home troba la vida benaurada, perquè si Déu és el bé

suprem, buscar aquest bé suprem és viure bé, i viure bé no és altra cosa que estimar Déu amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tot el pensament". Per tant, aquest desig que mou la seva voluntat a voler el bé, a buscar aquest bé suprem i a orientar el seus sentiments i desitjos vers aquest bé, és un do que li és donat. Però també és un do el fet de dur-ho a terme. Tant és un do desitjar Déu com el fet de portar una vida en consonància. I això és molt maco, és de les coses profundes de sant Agustí. Tant el desig de voler el bé com el fer-lo és una gràcia. I aquesta experiència el porta a un estat interior d'agraïment, a una actitud de pietat que li permet entrar en el cor de Déu. Aquesta és la reflexió que fa contra els pelagians que deien que l'home podia arribar a la perfecció per les seves pròpies forces. Això comporta una actitud de vanaglòria i d'arrogància, mentre que l'altra, sempre comporta una actitud de pietat i d'agraïment.

Agustí veu el dit de Déu tant en el desig de voler la vida benaurada com en el poder aconseguir-ho. Diu: "Quan la gràcia se'ns és donada, no és per les bones obres que hem fet, sinó perquè a través d'ella i gràcies a ella, puguem fer les bones obres, això és, no perquè haguem complert la llei sinó perquè puguem complir-la".

Per això, quan l'ànima troba plaer en complir la llei del Senyor, aquest plaer que hi troba és fruit de l'Esperit, de la gràcia que Déu ha vessat en els nostres cors.

Sant Agustí fa una diferència entre voler i poder. Voler complir la llei i poder-la complir. Parla de llei però hauríem d'entendre-ho com voler estimar Déu. Diu que voler complir i poder-la complir, tots dos són actes de la gràcia. Voler ve de "velle", que vol dir "voler una cosa" i d'aquí ve la voluntat. Poder ve de "posse", i vol dir "potència o potestat", la capacitat per aconseguir aquesta cosa.

En la voluntat hi ha el lliure albir, per això un home pot voler coses dolentes. Però voler el bé i fer-lo és una gràcia. Ningú pot voler i ser bo si Déu no li dona. Si l'home, la seva ànima està feta a imatge i semblança de Déu, com és que el lliure albir pugui escollir malament i pecar? Agustí dirà que això és fruit del pecat original. Diu: "Només la gràcia ens pot salvar d'aquesta inclinació al mal". Dirà que l'ànima és feta a imatge i semblança de Déu, però només estava en aquest estat pur en el paradís, era l'ànima d'Adam abans de pecar. Però un cop Adam ha pecat, aquesta taca es transmet a tota l'espècie humana. Per a Agustí, el pecat, el mal, és un allunyament del bé, una mancança del bé. Per a Plotí el mal era on no arribava la llum, l'última ona; per a Agustí el mal és conseqüència del lliure albir de l'home que s'aparta de la vida benaurada, del bé immutable. El mal no pot ser una cosa creada, perquè Déu ha creat tot del no-res i, per tant, tot el que Ell ha creat és bo. Fins i tot, en parlar de la serp al Paradís, diu que no hi era com a cosa creada. És molt bonic aquest text del comentari del Gènesi contra els maniqueus. Diu: "La serp vol dir el diable. No es va dir que allà fos al Paradís, sinó que estava entre les altres bèsties que Déu va crear, doncs el Paradís significa la vida feliç, de la qual la serp no en pot gaudir perquè ja era el diable. Per no haver-se mantingut en la seva justícia, havia caigut de la seva dignitat, o potser si realment el lloc on estava era el Paradís, que habitaven corporalment Adam i la seva muller, hem d'entendre que al diable se'l va deixar entrar corporalment? No. Només hi era

espiritualment". És curiós aquest text però bonic. El mal és fruit del lliure albir de l'home que es posa ell mateix en lloc de Déu. Per això, la espècie humana dirà que està dividida en dos grups: els qui estimen Déu i el posen per damunt de tot, i els qui no estimen Déu i es posen ells mateixos al damunt de tot. Cada grup forma una ciutat. El primer grup són els homes lliures de la ciutat celestial de Jerusalem; l'altre són els esclaus de la ciutat terrenal de Babilònia.

La interioritat

El gran descobriment capital de sant Agustí és la interioritat. "Vull conèixer Déu i l'ànima". La seva espiritualitat és el replegament de l'ànima. Dirà: "Vós, però, éreu més interior a mi que el meu fons més íntim, i més alt que el cim més alt de mi". Fins i tot el temps és viscut i comprès dins d'aquesta interioritat. El temps és el temps de l'ànima. El passat, present i futur són dins l'ànima. Existeix el present passat, el present present, i el present futur. Sempre viscut des de l'ànima, des del present. Jo només puc pensar el futur des del meu present, des d'ara. Només puc pensar el passat des del present. De fet, hi ha minuts que ens passen com si fossin hores i hores que ens passen com si fossin minuts. Aquesta experiència es dona en l'ara.

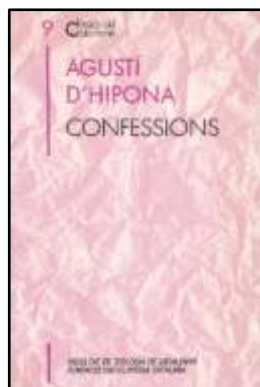
La gran aportació que sant Agustí fa, a part dels seus innumbrables escrits teològics i filosòfics, cartes i sermons, són les seves Confessions. En elles hi podem veure l'autèntica història d'un creient que cerca viure plenament l'amor de Déu, que ens mostra el dolor que ocasiona el seu allunyament, i sobretot, ens invita a entrar dins la nostra intimitat i descobrir la llum de Déu que ens acompanya i il·lumina la nostra vida. Dirà: "Fixa en Ell el teu sojorn, confia-li tot el que n'has rebut, ànima meva, fatigada, si més no de decepcions. Confia a la Veritat tot el que et ve de la Veritat i no perdràs res, i refloriran les teves corrupcions, i es guariran totes les teves llangors, i es revifaran les teves caducitats i es renovaran i s'aferraran a tu, i no t'arrossegaran allà on elles resolen, ans restaran amb tu i romandran prop de Déu per sempre, estable i permanent".

La lectura pausada de les Confessions és una invitació a descobrir el dit de Déu que va dibuixant la nostra vida. I quan l'ànima contempla aquest dibuix, s'engalana de joia i felicitat. Les Confessions són una experiència de bellesa per a la nostra ànima. Així com la llum penetra el fons del bosc il·luminant les seves profunditats i harmonitzant les seves ombres, també quan la gràcia és vessada en els nostres cors, il·lumina la nostra vida harmonitzant totes les nostres ombres i la nostra història. I quan des d'aquesta experiència podem contemplar la nostra vida com un paisatge únic i irreplicable, se'ns fa present la bellesa i el sentit de la nostra existència. Aquest és l'instant on passat, present i futur esdevenen una experiència de plenitud i el temps és engolit per l'eternitat d'aquest instant. Com diu sant Agustí: "I aquesta veritat, qui no la donarà a entendre a l'home, quin àngel a l'àngel, quin àngel a l'home? És a vós que cal demanar-la, en vós que cal cercar-la, a la vostra porta que cal trucar. Així, sols així, hom la rebrà, així hom la trobarà i així se'ns obrirà la porta".

Crec que el pensament de sant Agustí ens pot ajudar a viure amb més humilitat la nostra fe i a mantenir aquesta actitud de pietat davant la nostra vida. Acabo amb aquella expressió de sant Agustí que a mi tant de bé m'ha fet a la meva vida i m'ha ajudat a viure molt més en pau la meva vocació: "Senyor, maneu-me el que vulgueu però doneu-me allò que em maneu".

SANT AGUSTÍ D'HIPONA

Bibliografia

CONFESSIONS

INTRODUCCIÓ I TRADUCCIÓ DE MIQUEL DOLÇ
FACULTAT DE TEOLOGIA DE CATALUNYA I FUNDACIÓ ENCICLOPÈDIA CATALANA,
COL. CLÀSSICS DEL CRISTIANISME 9, BARCELONA 1989.

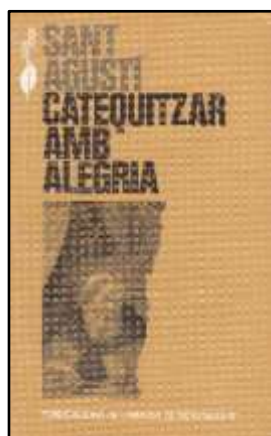
És la narració de la seva història interior a la recerca de la Veritat que per a ell és la font de la màxima felicitat.

CARTA A PROBA I SUPLEMENT A DÉU ÉS AMOR

TRADUCCIÓ I INTRODUCCIÓ DE MIQUEL ESTRADÉ I ALEXANDRE OLIVAR
PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT, COL. SAURÍ149,
BARCELONA 1999.

Carta a Proba és un text sobre la pregària.
Déu és amor és un comentari a la primera carta de sant Joan.

CATEQUITZAR AMB ALEGRIA. COM CAL CATEQUITZAR ELS PRINCIPIANTS

INTRODUCCIÓ, TRADUCCIÓ I NOTES DE MIQUEL ESTRADÉ
PUBLICACIONS DE L'ABADIA DE MONTSERRAT, COL. EL GRA DE BLAT 114,
BARCELONA 1995.

Sobre la manera de fer catequesi.

SAN AGUSTÍN

PEL·LÍCULA DIRIGIDA PER CHRISTIAN DUGUAY AMB FRANCO NERO COM A
PROTAGONISTA
ITÀLIA/ALEMANYA, 2009.

Biografia basada en *Les Confessions* i en *La Ciutat de Déu*.